

Rolleliste

Maren Olufses Jensen	Bondekone, gift med Oluf
Oluf Jensen	Bonde, gift med Maren Olufses
Karen Ibsdatter	Gammel, fattig kone
Barn 1 og 2	Oluf og Marens børn
Mikkel skrædder	En sladdervorn skrædder
Laurs Lauridsens	Bonde og anklager
Laurs´ kone	Gift med Laurs Lauridsen
Nis Knudsen	Laurs` søn
Lars Jensen	Nabo
Nabokone 1	Sladrekone
Nabokone 2	Sladrekone
Stævningsmand 1 og 2 til at møde op på Tinge.	Indkalder de anklagede

Jørgen Nielsen i Vrejlev Mølle 1. Synsmand

Peder Steffensen i Hæstrup 2. Synsmand

Søren i Aabentorp 3. Synsmand

Bette Søren i Høgsted 4. Synsmand

Peder Jensen i Hæstrup 5. Synsmand

Jens Bang i Poulstrup 6. Synsmand

Tinghører 1

Tinghører 2

Tinghører 3

Tinghører 4

Tinghører 5

Tinghører 6

Herredsfogeden (Skoletjenesten)

Scene 1

Deltagere: Karen, Maren og Oluf.

Vi skal forestille os, at vi er hjemme hos Maren og Oluf. De står i den ene side. Karen kommer og banker på døren.

VIGTIGT: Hver gang man hilser på folk, samles hænderne foran kroppen som i bøn og man bøjer hovedet til hilsen, imens der siges "Guds fred".

KAREN:

(Lader som om, hun banker på døren hos Maren og Oluf.)
Guds fred, åh jeg stakkels kone.

OLUF:

(Lukker døren op og ser overrasket på Karen. Maren står bag ved Oluf, da han jo er manden i huset.)
Guds fred, Karen, hvad bringer dig hid?

MAREN:

(Maren går hen og tager Karens hænder i sine, efter hun har hilst, imens hun overrasket og medfølelse siger.)
Guds fred, jamen kære Karen, hvad er der galt?

KAREN:

(Jamrer sig.)
Jeg har så ondt, og jeg er så syg, I må hjælpe mig.

MAREN:

(Sukker og ryster på hovedet.)
Ja, kirken sørger jo ikke længere for de fattige her på egnen. Nu må enhver klare sig selv.

OLUF:

Maren, kan du hjælpe den stakkels kone? Hun har jo været en god hjælp hos os i vores hus, indtil hun blev syg.

MAREN:

Ak ja, jeg skal gøre, hvad der står i min magt.

OLUF:

Du mener vel Guds magt?

MAREN:

Ja, selvfølgelig min kære husbond. Hvad fejler du Karen?

KAREN:

(Holder sig på maven med begge hænder.)

Der er faret noget djævelskab i min mave, og min krop er brændende
hed, som var jeg i Helvede eller Skærsilden.

MAREN:

Jeg skal forsøge at hjælpe dig. "I Guds navn", her!

(Giver Karen et hønseæg.)

Tag dette æg og kog det i dit eget pis.

KAREN:

(Ser undrende på Maren.)

Jamen hvordan skal det kunne hjælpe?

MAREN:

Sygdommen er i dit pis. Når du koger ægget, så vil sygdommen vandre
fra dit pis ind i ægget. Vi sætter ægget et højt sted, og håber en rovfugl
vil komme og flyve bort med det. Om Gud vil, så vil djævelskaben
forlade din krop.

KAREN:

(Går hen til Maren og lægger den ene hånd på hendes skulder.)

Du er en god kvinde Maren, Gud velsigne dig.

Lidt senere

Deltagere: De to børn, Maren, Oluf, Mikkel Skrædder.

BARN 1:

(Peger på ægget)

Se, der sidder et æg.

BARN 2:

Ja, det gør der sørme, skal vi ikke skyde det ned?

BARN 1:

Jo, god idé. Lad os finde nogle gode sten at skyde med.

(Børnene lader som om, at de finder nogle sten på jorden, og lader som om, at de kaster med sten efter ægget.)

MAREN:

(Råber vredt fra den ene side.)

Kan I to skarnsunger (*lorteunger*) så se at komme væk.

BARN 2:

Vi må hellere se at stikke af, inden hun får fat i os.

BARN 1:

Ja tak, jeg skal ikke nyde noget af at få varmet ørene.

(At slå nogen på siden af hovedet.)

BARN 1 og BARN 2:

Griner højt og stikker af.

MIKKEL SKRÆDDER:

(Kommer ind fra siden.)

MAREN:
(*Råbende.*)

Oluf, se ved Gud at få det æg et andet sted hen. Sæt det op på Laurs' hus, der tør de møgunger ikke skyde til måls efter det.

OLUF:
(*Tager ægget og sætter det op på Laurs hus.*)

MIKKEL SKRÆDDER:
(*Først stiller han sig med armene i siden, og ser undrende på, hvad der foregår. Så bukker han og samler hænderne til hilsen.*)
Guds fred, hvad foregår der her?

OLUF:
Guds fred, Det er Karen Ibsdatter, hun er slemt syg.

MIKKEL SKRÆDDER:
(*Ser endnu mere forbløffet ud.*)

MAREN:
Ja, vi forsøger at hjælpe hende, som du kan se.

MIKKEL SKRÆDDER:
De må undskylde kære frue, men jeg ser kun et hønseæg på et hustag. Hvordan skal det kunne hjælpe den arme kvinde?

OLUF:
Karen har kogt ægget i sit eget pis for at få sin sygdom til at fare i det.

MIKKEL SKRÆDDER:
Fy for den lede, hvem skal spise sådan et æg?

MAREN:
(*Lidt vredt til Mikk.*)
Ingen dit fjols. Det siges, at hvis en fugl kommer og tager ægget, så bliver Karen rask, og fuglen får sygdommen.

MIKKEL SKRÆDDER:

(Vredt til Oluf.)

Lader du din kvinde tale sådan til en mand, hun skulle have en ordentlig omgang stryg.

OLUF:

(Enten med knyttet næve, eller også kan han gå hen og tage fat i kraven på Mikkel Skrædder)

Var din mund Mikkel Skrædder, ellers kan det være jeg giver dig en omgang stryg. Min kone er en god kvinde. Pas dine egne sager i stedet for at have travlt med andres.

MIKKEL SKRÆDDER:

(Trækker sig væk, skeptisk, som om han ikke helt tror på det eller synes det er dumt.)

Vorherre bevare os, jamen så håber jeg da, at den stakkels Karen bliver rask. Guds fred.

(Bukker let, evt. letter på huen og går sin vej væk fra Maren og Oluf.)

MAREN og OLUF i kor:

(Oluf står lidt truende med hænderne i siden og Maren har armene over kors, da de er vrede på Mikkel Skrædder)

Guds fred.

Scene 2

Hos Laurs Laursen

Deltagere: Laurs Laursen, Laurs' kone, Nis Knudsen.

De står udenfor deres hus. Laurs' kone står i den ene side og Laurs og Nis i den anden. Nis står lidt bag sin far.

LAURS KONE:

(Skrap, imens hun peger op på ægget.)

Laurs, hvorfor i helvedes navn har du sat et hønseæg op på taget?

LAURS: *(Lidt forskrækket.)*

Min kære frue, det er ikke mig, der har gjort det.

LAURS KONE:

(Vredt og skarpt.)

Ja uanset hvad, så skal det djævelskab væk fra mit hus.

LAURS:

Nis, kom her! Du kan nemt lige kravle op og tage det djævelskab af et hønseæg ned fra taget.

NIS:

Ja far, det skal jeg nok.

LAURS KONE:

(Vredt.)

Smid det straks på møddingen knægt. Vi ved ikke hvad djævelskab der er i det.

NIS:

Ja mor, det skal jeg nok.

(Nis lader som om, at han kravler op på taget. Det skal være, så han kan nå ægget. Nis henter ægget ned og lader som om, at han kaster det væk.)

(Mødding: Et sted, hvor udmuget halm og ekskrementer/afføring blev lagt i en bunke.)

Scene 3

Hos Lars Jensens

*Deltagere: Mikkel Skrædder, Laurs, Laurs' kone, Lars, Nabokone 1,
Nabokone 2*

*Laurs, Laurs' kone og Mikkel står sammen, og Lars, Nabokone 1 og 2
står ved siden af hinanden.*

LARS:

Guds fred, hvordan går det hos jer, Laurs?

NABOKONE 1:

(Skubber til Lars og kigger vredt på ham, imens hun tysser.)

Hyss, har du da ingen skam i livet.

LARS:

(Lidt overrasket.)

Sig mig, kan man nu ikke engang spørge sin nabo om, hvordan det går?

NABOKONE 2:

(Med lav stemme)

Du ved da godt, at Laurs' familie er nogle arme stakler, og det går dem ilde. *(Dårligt.)*

NABOKONE 1:

Ja, deres bedste malkeko døde i fjor (Sidste år.) og nu er drengen Nis slemt syg.

LARS:

(Irriteret.)

Det kunne jeg jo ved Gud ikke vide.

NABOKONE 1:

(Vredt.)

Vil du så lade være med at tage Guds navn i din mund på den måde,
Lars.

LAURS' KONE:

I behøver ikke stå og hviske om os, vi kan godt høre jer.

LAURS:

Ja, det har været et skidt år, Lars. Først døde vores bedste malkeko, så slog høsten fejl, og nu ligger vores borte søn Nis og er slemt syg.

LAURS' KONE: (*Vredt.*)

Det er den trolddomskælling Marens skyld. Hun satte et forhekset æg på vores hus. Nis tog det ned, og med det samme fôr(*sprang*) sygdommen i ham.

NABOKONE 1 og NABOKONE 2:

(Holder sig for munden og gyser imens de ryster på hovedet, og ser forskrækkede ud, imens de slår korsets tegn foran sig.)

NABOKONE 1:

Det var da skrækkeligt.

NABOKONE 2:

Jeg var ikke klar over, at Maren er trolddomskyndig.

MIKKEL SKRÆDDER:

Jeg så det selv, jeg kom forbi, da det skete.

LAURS:

Jeg har godt nok undret mig over, at deres høst har været så god, deres dyr er kornfede, og deres unger ligeså.

LARS:

Kan det ikke bare være fordi, at de er driftige (*dygtige*) folk?

NABOKONE 1:

Nej, hende Maren tror, hun er noget.

NABOKONE 2:

Ja, hun lader nok bare som om, at hun er gudfrygtig.

LAURS' KONE:

Ingen kan være så heldige uden at få hjælp. Hun er i ledtog med Fanden selv.

MIKKEL SKRÆDDER:

I må gå på Tinget og anklage hende for trolddom.

(Tinget var en forsamling af vigtige og indflydelsesrige personer i et sogn, eller landsby, der afgjorde retssager.)

LARS:

Er det nu ikke lige lovlig drastisk? Jeg synes, at I maler fanden på væggen. *(Overdriver)*

NABOKONE 1:

De skal da ikke finde sig i, at deres søn er blevet udsat for trolddom.

NABOKONE 2:

Troldkonden skal straffes. Hun har jo både forgjort deres ko og ødelagt høsten.

MIKKEL SKRÆDDER:

Og nu har hun gjort barnet syg. Gud bevare hans sjæl.
Hun skal stilles til ansvar for sine onde gerninger.

LAURS' KONE:

Der kan du selv se, Laurs, jeg sagde jo, at Maren er i ledtog med djævlen.

LAURS:

Jamen du har ret, min kære kone, jeg får hende stævnet på Tinget.

Scene 4

Deltagere:

Maren Olufses, Oluf, stævningsmand 1 og 2

De to stævningsmænd banker på døren, hvorefter Maren og Oluf dukker op. Maren står lidt bag Oluf.

OLUF:

Guds fred, hvad bringer jer hid?

STÆVNINGSMAND 1:

Guds fred, vi kommer med bud.

MAREN:

(Vredt)

Er det naboen?

STÆVNINGSMAND 2:

Ja, det kan man vel godt sige, Laurs Laursen har stævnet dig, Maren.

STÆVNINGSMAND 1:

Du skal møde op på Tinget i denne uge.

OLUF:

Hvad er anklagen?

STÆVNINGSMAND 2:

Trolddom med sygdom til følge.

MAREN:

(Både vred og lidt bange imens hun slår korsets tegn.)

Åh nej, Gud bevare os.

OLUF:

Rolig nu Maren, det skal nok gå.

Guds fred med jer, vi skal nok møde op.

Scene 5

Deltagere: synsmænd, Laurs Laursen, Laurs' kone, Nis Knudsen.

Jørgen Nielsen i Vrejlev Mølle

Peder Steffensen i Hæstrup

Søren i Aabentorp

Bette Søren i Høgsted

Peder Jensen i Hæstrup

Jens Bang i Poulstrup

LAURS:

Guds fred, velkommen til vort ydmyge hjem.

LAURS' KONE:

Guds fred

JØRGEN NIELSEN:

Vi kommer som synsmænd fra tinget.

LAURS:

I skal være velkomne.

PEDER STEFFENSEN:

Hvor ligger drengen?

LAURS' KONE:

Han ligger her, men vær stille, for han har det slemt.

SØREN:

Han ser slemt syg ud.

LAURS:

Ja, det står skidt til.

BETTE SØREN:

Kan du tale, dreng?

NIS:

Ja, men jeg har så ondt i hovedet.

PEDER JENSEN:

Hvornår blev du syg?

NIS:

Jeg fik sygdommen, efter at jeg tog et æg ned fra min fars hus.

PEDER JENSEN:

Et æg, hvordan kan man blive syg af at røre ved et æg?

LAURS' KONE:

Det var skam ikke et almindeligt æg. Nabokonen Maren havde puttet trolddom i det.

BETTE SØREN:

(Undrende.)

Maren Olufses, det forstår jeg ikke. Hun og jeg er begge fra Høgsted, og jeg kender hende kun som en gudfrygtig kvinde.

SØREN i AABENTORP:

(Henvendt til Bette Søren)

Det kan jo være, at skinnet bedrager.

PEDER STEFFENSEN:

Siger du, at du fik sygdommen fra ægget, som kom fra Maren Olufses?

NIS:

Ja, sygdommen stak mig i hovedet lige efter, at jeg havde rørt ved ægget.

JENS BANG:

Dette er alvorligt. Det kunne meget vel være trolddom.

PEDER JENSEN:

Hvordan ved I, at der var trolddom i ægget?

LAURS' KONE:

Ja det kan min mand fortælle, der er skam et vidne. Mikkell Skrædder så det hele ske.

LAURS:

Ja altså, Mikkell Skrædder siger, at Maren havde udøvet magi på ægget, for at få Karen Ibsdatters sygdom til at gå væk.

JØRGEN NIELSEN:

(Henvendt til de andre.)

Det kunne meget vel være trolddom.

LAURS' KONE:

Kan I da ikke se, at dette er Satans værk? Det er den troldkælling, Maren Olufses.

LAURS:

Shh kone, lad nu mændene komme til orde, de har mere forstand end du.

PEDER STEFFENSEN:

Og I er sikre på, at sygdommen før i barnet efter, at han havde rørt ved ægget?

LAURS:

Jeg sværger ved Gud den almægtige, at det var, hvad der skete.

SØREN I AABENTORPP:

Vi må nok hellere meddele Tinget, at der kan være tale om trolddom.

PEDER JENSEN:

Ja, drengen har måske været udsat for trolddom.

BETTE SØREN:

Det må Tinget jo tage stilling til.

JENS BANG:

Gud bevare os, hvis der er troldfolk iblandt os.

JØRGEN NIELSEN:

Der er i mine øjne ikke tvivl om, at dette er Satans værk.

Scene 6 på Tinge

Deltagere: Alle de, som er tinghørere, sidder eller står på en række. De andre står foran som tilskuere. De, som bliver kaldt foran Tinget, går frem, når de har deres replikker. De står mellem herredsfogeden og tinghørerne.

HERREDSFOGEDEN (*skoletjenesten*):

Jeg byder hermed velkommen i herredstinget. Ved siden af mig har jeg herredsskriveren (*læreren*).

TINGHØRER 1:

Tinget indkalder anklager Laurs Laursen.

LAURS:

(Træder frem foran tinget med hatten i hånden foran sig.)

TINGHØRER 2:

Laurs Laursen, er det rigtigt, at du anklager Maren Olufses for trolddom?

LAURS:

(Når Laurs siger sin replik, går han hen og lægger sin hånd på Marens hoved.)

Ja, det er rigtigt, jeg anklager hermed Maren Olufses for trolddom.

TINGHØRER 3:

Og hvilken grund har du til det?

LAURS:

Min kone og jeg mener, at Maren har gjort vores barn, lille Nis Knudsen, syg.

ALLE TILSKUERE:

(Hvisker til hinanden.)

Nej det er dog for galt.

TINGHØRER 4:
(*Tysser på tilhørere.*)
Og hvorledes skulle Maren have gjort det?

LAURS:
Hun satte et forhekset æg på mit hus, vi opdagede ugeringen og bad
da vores lille søn om at kravle op og tage ægget ned. Men da han gjorde
det, blev han forhekset med en skrækkelig sygdom.

ALLE TILSKUERE:
(*Hvisker til dem, de står ved siden af.*)
Det var dog forfærdeligt, skrækkeligt, jamen dog.

TINGHØRER 5:
Hvordan vidste I at ægget var forhekset?

LAURS:
Det fortalte Mikkelt Skrædder

TINGHØRER 6:
Tinget indkalder Mikkelt Skrædder som vidne.

MIKKEL SKRÆDDER:
(*Går frem og stiller sig foran Tinget.*)

TINGHØRER 1:
Mikkelt Skrædder, kan du forklare, hvorfor ægget på Laurs' hus var
forhekset.

MIKKEL SKRÆDDER:
Ja, det kan jeg, Maren fortalte mig det selv, da jeg gik forbi huset i det
øjeblik, som ægget blev sat på Laurs' hus.

TINGHØRER 2:
Forklar venligst.

MIKKEL SKRÆDDER:

Ja, jeg kunne da ikke forstå, hvad det æg skulle betyde, og Maren fortalte mig da selv, at ægget var sat, for en stakkels syg kone. Hvis en fugl tog det, så ville den også tage sygdommen, som konen fejlede.

TINGHØRER 3:

Var der vidner, som kan bekræfte, at denne historie du fortæller, er sand?

MIKKEL SKRÆDDER:

Ja, det kan Marens mand bekræfte.

TINGHØRER 4:

Tinget indkalder Oluf Jensen.

OLUF JENSEN:

(Går frem foran tinget.)

TINGHØRER 5:

Oluf, er det rigtigt, at du og din kone satte et æg op på naboens hus?

OLUF:

Ja, det er rigtigt.

TINGHØRER 6:

Hvorfor gjorde I det?

OLUF JENSEN:

Jo ser I, i mit hus var en fattig syg kone, som hedder Karen Ibsdatter.

TINGHØRER 1:

Javel, forklar dig nærmere.

OLUF JENSEN:

Ja, min fromme kone Maren ville jo så gerne hjælpe den stakkels Karen.

TINGHØRER 2:
Og hvordan gjorde hun det?

OLUF JENSEN:
Min kære gode kone, hun gav Karen Ibsdatter et æg.

TINGHØRER 3:
Hvordan skulle et æg dog kunne hjælpe den stakkels syge kvinde?

OLUF JENSEN:
Jo altså, Maren, min kone bad Karen koge ægget i sit eget pis.

TILSKUERE:
(Gentager og hvisker til hinanden.)
Det er trolddom.

TINGHØRER 4:
(Tysser på tilskuerne.)
Shh.....Det kræver vist en forklaring?

TINGHØRER 5:
Tinget indkalder Maren Olufses.

TINGHØRER 6:
Maren er det sandt, at du har bedt Karen Ibsdatter om at koge et æg i sit eget pis?

MAREN:
Ja, det er sandt, men jeg gav hende ægget i Guds navn.

TINGHØRER 1:
Og er det sandt, at du har fortalt Mikkel Skrædder, at ægget skulle bære kvindens sygdom videre til den, som tog ægget?

MAREN:

Ja, men det var aldrig meningen, at et menneske skulle tage ægget. Det var i Guds navn sat mod himmels, for at en fugl skulle tage det og bære sygdommen bort.

TINGHØRER 2:

Hvis ægget skulle hjælpe en kvinde i Guds navn i dit hus, hvorfor satte du og din mand så ægget på Laurs Laursens hus?

MAREN:

Jamen, vi havde skam sat ægget på den østlige ende af vor egen lade i begyndelsen, men børnene forsøgte at skyde til måls efter ægget med sten, så derfor satte min mand ægget i sikkerhed på Laurs hus.

TINGHØRER 3:

Tinget indkalder synsmænd (*Vidner for skadens omfang.*)

Jørgen Nielsen i Vrejlev Mølle

Peder Steffensen i Hæstrup

Søren i Aabentorp

Bette Søren i Høgsted

Peder Jensen i Hæstrup

Jens Bang i Poulstrup

(De 6 mænd går frem foran Tinget.)

TINGHØRER 4:

Hvad oplevede I, da I besøgte Laurs Laursen og familien?

JØRGEN NIELSEN:

Guds nåde, det var ganske ilde (slemt).

PEDER STEFFENSEN:

Vi har besøgt den stakkels dreng, Nis Knudsen, der ligger alvorligt syg.

TINGHØRER 5:

Og hvad havde Nis Knudsen at fortælle om sin sygdom?

PEDER STEFFENSEN:
Drengen fortalte, at han havde kravlet på taget.

TINGHØRER 6:
Det bliver man vel ikke syg af?

SØREN i AABENTORP:
Nej, nej, men drengen fortalte, at han blev syg, da han tog et æg ned fra sin faders hus.

BETTE SØREN:
Drengen siger, at hans far bad ham tage ægget ned fra taget.

PEDER JENSEN:
Og straks stak en djævelsk sygdom ham i hovedet.

TINGHØRER 1:
Kan I bekræfte, at der er trolddom på spil i sagen om Maren Olufses?

JENS BANG:
Det er svært at sige.

BETTE SØREN:
Det kunne også være en misundelig nabo der er på spil.

TINGHØRER 2:
Vi vil genoptage sagen på næste tingmøde.

TINGHØRER 3:
Indtil da har Oluf muligheden for at finde 24 mænd, som vil sværge Maren fri. De skal sværge overfor Tinget, at hun er en gudfrygtig kvinde, som ikke gør brug af sort magi.

TINGHØRER 4:
Er du, Oluf, indforstået med dette?

OLUF:
(*Bøjer hovedet til hilsen.*)
Det er jeg indforstået med.

TINGHØRER 5:
Når sagen genoptages, vil vi som dommere i denne sag beslutte, om Maren Olufses skal dømmes skyldig i sort magi og trolddom med alvorlig sygdom til følge.

TINGHØRER 6:
Indtil da skal Maren tilbageholdes. Enten skal hun være hos Laurs Laursen eller hos Herredsfogeden.

LAURS' KONE:
(*Spytter på jorden.*)
Jeg vil ikke have den troldkælling inden for mine døre.

TINGHØRER 1:
Få styr på din kone, Laurs!

LAURS:
Hold din kæft kvinde, og kend din plads.

HERREDSFOGEDEN:
(*Skoletjenesten*)
Maren Olufses tilbageholdes hos mig indtil næste Ting. Du, Laurs, og din rapkæftede kone skal betale udgifterne i forbindelse med tilbageholdelsen.
Til dig Oluf, så kan du undgå tilbageholdelsen, hvis du kan betale borgen (*kaution*). Den er på 200-500 rigsdaler. I denne sag vælger jeg at bestemme den til 200 rigsdaler. Kan du betale?

OLUF:
Desværre min gode mand, så er det beløb langt over mine evner. En hel gris koster jo 1 rigsdaler. Og vi har kun råd til 2 grise om året.

LAURS:

Kan vi brænde troldkvinden i næste uge, hvis hun dømmes skyldig?

Herredsfogeden:

(Skoletjenesten)

Der er kommet en ny lov. Dømmes Maren Olufses skyldig som troldkvinde, vil sagen gå videre til Landstinget i Viborg. Dømmes Maren skyldig på landstinget, vil straffen højst sandsynligt være bålstraf.

Tinget ophæves for i dag. Gå med Guds fred.